

de sa natura, e la aygua és freda de sa natura, e *sus alt*, en lo dissolvement de les nuus, hon se engendra la pluja, són, la aygua e la terra, en major participació», «Vós, Sényer, avets volgut que paraís sia *sus alt* sobre la terra», Lluïl (*Merav.*, Ag. I, 134; *Contempl.*, 59.23); «Vesia Sent Sadorní puñar per aquela escala entró *sus aut*», *VidesR*, 253v2 (trad. «adscendentem usque *sursum*», 798.29).

I en tals combinacions locatives és on s'ha conservat més ple de vida a les Illes, si bé perdent la -s, i contraient-se amb l'adv. demostratiu, i sovint afegint-hi a davant una *a*: cf. l'explicació que dona Moll en *BDLC* xiv, 152, on hi ha materials útils (si bé el sentit bàsic no és «aquí baix» com deia, per la seva tendiciosa obsessió pseudo-etimològica). D'aquí, doncs, *assuquí* 'aquí justament, ni més ni menys', 'aquí mateix': «Jeu *assuquí*, Margalida: po 't en Josepet devòra», PdAPenyà (*IdOr* I, 47): ajeu-te aquí mateix (no vagis més enllà), posa't el nen al costat.

Anàlogament amb *allà*; tant amb *a*-com sense: *sullà* 'allà mateix, per aquells volts': «LLUC --- / conta'm tot lo que t'han dit. / CAFETER: Mestre Lluç, jo ho he sentit / --- / a's capdamunt des carrer / --- / a sa cunyada ho contava; / i no voldria està errat: / crec que ha dit vint-i-dos sous, / uns calçons de panyo nous. / LLUC: I los hi havia pagat? / CAF.: No ho sé, perque me n'he anat / i els he deixades *sullà*: / però si hi voleu anar / --- sabreu / de segur tot lo que hi ha», Bart. Ferrà (*Els Calçons d. M. Lluç, IdOr* XIII, 31). I a Menorca: «Venc de sa terrada: / venc acovardada, / de lo qu'he sentit / *assu-llà*, mentres silava / en Pasqual passava, / i tot m'ho ha dit: / qu'una donzelleta / dins una coveta / un nen ha parit», en una funció nadalenca d'unes Pastorettes (Camps Merc., *Folkl.* I, 61).

La tendència a l'aglutinació de *sus*-s'ha descabdel·lat en català, no tant o gens en les llengües germanes, però no deixem de trobar algun tirat cap a fets comparables, a l'altre vessant dels Pirineus. Allà en el sentit en què es produeix en els Alps i altres llocs; en les valls gascones, apunta, en efecte, la tendència a aglutinar aquesta prep. amb els NLL: «*Sus-las-ayguas-de-Som*» en terme de Banheres de Bigorra, però no és un complement circumstancial de situació sinó el nom ja fix i aglutinat d'aquesta partida d'alta muntanya, c. 1410, en el *Libre Vert de Benac* (115), nom del qual *sus*-forma part integrant i inseparable. Amb el que això es correspon veritablement és amb l'aglutinació de *en*- en els NLL dels nostres Pirineus centrals: *Encamp*, *Engorgs*, *Ensija*, *Empalomar*, *Envalira* (fins *En-Bas*, a la Garrotxa), i els fets més generals del ll. vg. (*ad-Cellas, in-Choreb*) i dels Alps rètics, on justament la cosa es produeix, no sols amb moltes altres preposicions, sinó precisament les corresponents a *sus*:- *Sur*-, al. *uf da Teila* etc., veg. la meua nota de *Top. Hesp.* II, 179-180.

EN FUNCIO TEMPORAL. De la mateixa manera que s'apariava amb *ací*, *aquí* etc., també la usaren conjuminada amb determinacions de temps, i particularment amb adverbis. Més avall estudiarem en particu-

lar el cas de *su(s)-ara*; fou, però, amb tota mena d'adverbis i conjuncions de temps, i fins i tot en ús lliure amb qualsevol frase temporal: com ja va observar Mussafia, quan Jaume I escrivia «e quan venc a la nuyt, que fo *sus ora d'alba*» encara no s'allunyava gaire de l'ús italià i d'altres llenguatges romànics = it. *sull' alba, sopra sera* 'cap al vespre'.

Ara bé, de nou en aquest altre aspecte semàntic, es presenta de seguida el tirat català a ajuntar-ho amb les partícules de temps, que conduï en fi a una aglutinació. *Sus quan* 'justament quan, tot just, tot seguit que': «--- Pregam a Nostra Dona --- que-ns tornàs --- e a ella plac --- sí que venguem una vegada al port d'Aygues Mortes: e *sus quant* venc que fom prop de dues milles, venc-nos el vent qui exia per gola del port, e féu-nos --- rodar --- tota aquella nuyt, sí que venguem endret Acde»; «*sus quant* Nòs fom endret Almenara --- faeren-nos bé 5 o 6 allimares», Jaume I (Ag., 478.9, 233). *Sus adés* 'a l'instant, sense retard': «ara treyts-lo-n *sus adés*», *Set Savis*, v. 2870 (cf. Mussafia, en la seva ed., p. 223).

Així també és natural que s'emparelli amb *tro* e *entró*, sigui amb determinacions de temps o de lloc veg. molts exs. de *tro sus aci* en el *D'Ag.* (s. v. *sus*). Igualment, però, es podia ajuntar amb tota una frase temporal o un substantiu de temps etc.: «après la hora nona passada *entró sus* la nuyt», doc. ross. de 1298 (*RLR* v, 99); «no-l portarà --- cavaler què no sè'n paneda *tro sus* que Galeàs --- lo portarà en son co<I>», Reixac (*Q.*, 26.23); «*entró sus* que fo en ---», *Cròn.* del Cerimoniós (ed. Bofarull, 28-29); «ab sacrament --- que --- ha fet de no convertir res dels dits emoluments en algunes altres coses *tro ssus* que les dites pecúnies sien pagades» a. 1438 (*BABL* xiv, 341). També *entró sus a* --- davant un NL (doc. de 1319 relatiu a Corbera, en la monografia de l'*Onom. Cat.* sobre aquest poble).

EN FUNCIO MODAL. Es tractà sobretot de *sus així*, que apareix en massa en els *Sermons* de StVicentF, amb el valor de 'així mateix, ni més ni menys': «tan bon camp que --- lo lauren, après lo sembren e, si és vinya, caven-la: *sus axí* devem fer nosaltres»; «per haver sanitat, que haje exarop, e après purga ve la sanitat: *sus axí* és de nosaltres: en aquest món no podem haver la glòria, mas bé-ns hi podem dispondre»; «*sus axí* com fa lo ladre quan va a la forca, que diu hom d'ell: —Oh, ja és mort!—, *sus axí* és de nosaltres: tots som ladres, que furtam a Déu la sua honor» (*Sermons* I, 119.5, 68.10, 26.18; d'altres que cito a propòsit d'*aquellavors* i *vidriera* a LLAVORS; *VIDRE*; I, 37.15, 129.20, i més encara, 56.27, 68.26, 69.19, 26.31, 28.12, 29.8).

Era, doncs, un tret repetidíssim de l'estil del gran demagog, quasi descendint al nivell de bordó o crossa estilística; però no devia ser peculiar d'ell, car cosa semblant observem en el *Sermonari* català de Marsella, que no deu ser pas d'ell i més aviat sembla anterior. Era, per dir-ho així, l'eina passe-partout de l'estil doctrinal, que ensenya i mira d'engrapar fermament l'atenció i l'emoció dels ensenyats, dominant la frivolitat